

NEDERLANDS TIJDSCHRIFT VOOR VELDBIOLOGIE
OPGERICHT DOOR E. HEIMANS, J. JASPERS JR EN JAC. P. THIJSSE

„Vogelen” in het Neusiedlersee-gebied

J. DE LANG.

Vooral gedurende de laatste jaren valt er in ons land een tendens waar te nemen, welke wijst op een grotere toename der vakantiebesteding in het buitenland. Hoewel de ornitholoog andere eisen aan zijn vakantie stelt dan het overgrote deel van ons volk, gaat ook hij met deze mode mee. De oorzaken hiervoor moeten echter ergens anders gezocht worden.

Mijns inziens is de voornaamste oorzaak gelegen in het feit dat er onder de ornithologen in het algemeen een verlangen bestaat, die vogelsoorten die hier niet voorkomen, maar wel te verwachten zijn, en de bij ons meer zeldzame soorten, te leren kennen in een voor die vogels meer karakteristieke omgeving. Overigens zullen treklustige en/of semi-toeristische neigingen ook wel een rol spelen.

Zo verging het ook de Vogelstudiegroep van Midden-Brabant, die na lang wikken en wegen de Neusiedlersee als het ornithologisch meest aantrekkelijke terrein uitkoos en besloot er haar vakantie door te brengen. De redenen, die tot deze keus leidden, waren behalve de bovengenoemde de weinige bekendheid die dit gebied in het buitenland heeft en verder nog de mogelijkheden die de reis er naar toe biedt tot het maken van tussentijdse excursies in zowel landschappelijk als ornithologisch aantrekkelijke gebieden, zonder hiervoor grote omwegen te moeten maken.

Het is beslist niet mijn bedoeling een opsomming te geven van al wat wij zagen. Ik zou daardoor nl. een vertekend beeld van het terrein geven. Daarom is het dat ik met onze waarnemingen vergelijkend

te werk ben gegaan, in de hoop daarmee te bereiken dat U een betrouwbare indruk van de avifaunistische waarde van het terrein verkrijgt. Volledigheid is in dit korte bestek vrijwel onmogelijk.

De waarnemingen werden verricht in het tijdvak van 23 t/m 30 juli, en wel onder omstandigheden die zich met het woord „bloedheet” voldoende laten karakteriseren. Onze groep bestond uit de leden B. Hallmann, H. Moller Pillot, A. de Weijer, A. Wittgen, B. Wittgen, F. van Erve, ondergetekende en hun Haagse gast J. Ros.

De Neusiedlersee ligt op de grens van de staten Hongarije en Oostenrijk (47°50' Nb; 16°40' Ol). Het grootste deel bevindt zich echter op Oostenrijks gebied. Vanaf de grens bij het plaatsje Mörbisch heeft men een vrij goed overzicht van het Hongaarse gedeelte, dat door een driedubbele prikkeldraadversperring van de rest gescheiden is.

Het meer bezit een lengte van 32 km en een gemiddelde breedte van 11½ km. De diepte is gering, gemiddeld slechts 1.50 m; op slechts enkele plaatsen is de diepte 2 m. Het is in de Midden-Donauvlakte (laagvlakte) gelegen en wordt aan de west- en noordzijde door het Leitha-gebergte ingesloten. Voor de in de tekst genoemde plaatsen raadplege men fig. 1. Het centrale gedeelte van dit gebied wordt door het meer gevormd, waaromheen zich een hoge rietkraag bevindt, die op vele plaatsen 4 à 5 km breed is.

Het Leitha-gebergte is een zeer typisch gebergte van geringe hoogte, onbewoond en vrijwel geheel met acacia's begroeid. De bodem is hier, evenals op vele plaatsen elders in het gebied, droog en steenachtig. De gehele oostzijde bestaat in grote trekken uit vier landschapstypen:

a. Vele grote en kleine plassen waarvan sommigen ware zoutmeertjes zijn. De meeste van deze plassen hebben weinig of geen kantbegroeiing en brede slikranden die mogelijk gevormd zijn als gevolg

van de hittegolf die hier op dat moment heerste.

b. Rond de plassen liggen stukken poesta doorsneden door ontginningsstroken. De grootste stukken liggen echter langs de Hongaarse grens in het zuidoosten (o.a. Seewinkel). Zij bestaan uit grote vlaktes begroeid met allerlei grassoorten en incidenteel een groepje bomen. De voortschrijdende mechanisatie van het agrarische bedrijf doet zich ook hier gelden en de prachtige poesta zal binnen enkele jaren onder het ploegmes verdwenen zijn, tenzij hier van overheidszijde of op andere wijze ingegrepen wordt.

c. Een ander type landschap wordt door de ontginningen gevormd, waarop vnl. wijndruif, mais en zonnebloem verbouwd worden.

d. Als laatste landschapstype wil ik de uitgestrekte bossen in het zuidoosten noemen. Deze liggen geheel achter het „IJzeren Gordijn” maar kunnen vanaf de hoogzitten aan de grens goed overzien worden. Een aangename afwisseling in het landschap vormen enige kleine, maar bekoorlijke plaatsjes.

Het Neusiedlersee-gebied vormt door zijn ligging een voornaam knooppunt op de Oosteuropese vogeltrekroutes, waarvan als de voornaamste genoemd kunnen worden: de route door de trechter, die Karpaten en Sudeten vormen, en de Donauroute. Zo komt het dat ook hier vele vogelsoorten te zien zijn, die er „van nature” niet thuishoren.

Dat de Neusiedlersee een grote verscheidenheid aan broedvogels bezit zal waarschijnlijk niemand verwonderen als hij de onderstaande punten, die hiertoe aanleiding zijn, bekijkt.

a. De westgrenzen van het broedareaal van vele Oosteuropese broedvogels raken of overdekken juist het Neusiedlersee-gebied en dikwijls zelfs op die wijze dat het gebied een uitstekende punt in deze westgrenzen vormt. Het gebied voldoet nl. klimatologisch zowel als landschappelijk aan

vele voorwaarden die deze vogels aan hun broedgebied stellen.

b. Naast de Plattensee in Hongarije is de Neusiedlersee, qua oppervlakte, het enige meer van betekenis in het oostdeel van Centraal-Europa. Belangrijke populaties van water- en rietminnende vogelsoorten zijn hier het gevolg van.

c. Het gebied ligt juist op de grens van de tegenstelling van het alpenmassief (hooggebergte) enerzijds en de Midden-Donauvlakte (laagvlakte) anderzijds.

d. Vele Zuideuropese en zelfs mediterrane soorten hebben als uiterste N-grens van hun broedareaal de 20° juli-isotherm die hier N van het gebied loopt. Ook hier voldoet het landschap weer aan de gestelde voorwaarden.

e. De meeste in W-Europa vrij algemeen voorkomende broedvogels hebben een verspreidingsgebied welks O-grens veelal ver O van het Neusiedlersee-gebied loopt.

Men mag gerust zeggen dat, zoals reeds gedeeltelijk uit het bovenstaande blijkt, dit gebied nog tot de belangrijkste vogelgebieden van Europa behoort. Ik schrijf met opzet „nog”, daar het als vogelreservaat voortbestaan van de Neusiedlersee e.o. nog niet geheel verzekerd is.

Toen er in Oostenrijkse regeringskringen stemmen opgingen om tot gehele of gedeeltelijke demping van de Neusiedlersee over te gaan, kwam de Burgenländische Heimat- und Naturschutzverein met zulk een kracht tegen een dergelijk voorstel op dat deze stemmen prompt zwegen.

Deze vereniging heeft in haar strijd voor dit gebied reeds enige belangrijke successen behaald. Van de vogelbeschermende en mede-vogelbeschermende maatregelen wil ik noemen:

a. Volledige bescherming voor vrijwel alle niet-jaagbare vogelsoorten. Enige kraaiachtigen, Huis- en Ringmus en verwilderde postduiven zijn niet beschermd. Enkele soorten gelden als gedeeltelijk beschermd, o.a. de Spreeuw van 1 november tot 31 mei.

b. Verklaring tot „Landschaftsschutzgebiet” van de gehele gemeenten Mörbisch, Rust, Oggau, Podersdorf, Illmitz en Apetlon alsmede gedeeltelijk 11 andere gemeenten. Binnen deze gebieden is elke soort van landschapswijziging, en elk verzamelen van planten en dieren, ook van elders niet beschermde soorten, zonder toestemming van de Dienst Natuurbescherming, verboden.

Zonder hiermee direct iets te willen insinueren, schijnt deze verordening, door toevoeging van: zonder toestemming enz., volgens het „trekharmonicaprincipe” opge-

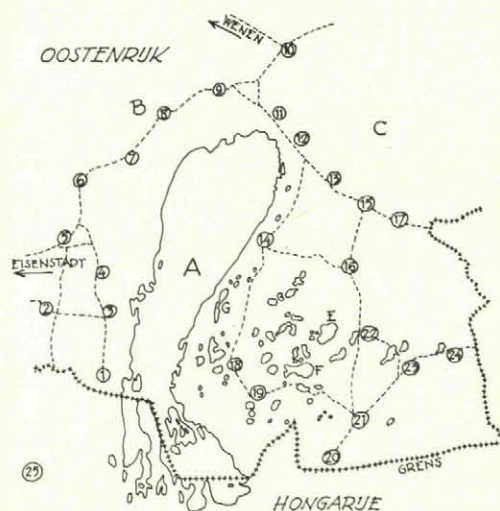

Fig. 1. Kaart van het Neusiedlersee-gebied. 1. Mörbisch, 2. St. Margarethen, 3. Rust, 4. Oggau, 5. Schützen, 6. Donnerskirchen, 7. Purbach, 8. Winden, 9. Jois, 10. Parndorf, 11. Neusiedl, 12. Weiden, 13. Gols, 14. Podersdorf, 15. Mönchhof, 16. Frauenkirchen, 17. Halbturm, 18. Illmitz, 19. Apetlon, 20. Pamhagen, 21. Waltern, 22. St. Andrä, 23. Tadtten, 24. Andau, 25. Sopron. A. Neusiedlersee, B. Leithagebergte, C. Parndorfer Platte, D. Illmitzer Zicklacke, E. Podersdorfer-Golser Zicklacke, F. Lange Lacke, G. Oberer en Unterer Stinkersee.

De voornaamste wegen zijn met stippellijnen aangegeven.

bouwd te zijn. Ik herinner me nog goed de aanblik van enige tractoren met voor zich de, zacht in de wind wiegende, poesta-flora en de zwarte aardkluiten van het opengescheurde land er achter.

c. Het verbod de rietgordel van het meer in de tijd van 1 april tot 31 juli te betreden.

d. Het tot „Naturschutzgebiet" verklaren van enige gebieden zoals o.a. Oberer- en Unterer Stinkersee, Podersdorfer - Golser Zicklacke, Lange Lacke, Neusiedler Wiesen en ettelijke plaatsen in de rietgordel der Neusiedlersee.

e. Het nemen van preventieve maatregelen t.a.v. het toerisme.

Ondanks deze verheugende maatregelen zal de Burgenländische Heimat- und Naturschutzverein nog veel werk moeten verzetten eer er geen gevaar meer te duchten zal zijn. Mijns inziens zullen nog vele plassen en gedeelten van de poesta geofferd moeten worden om de landhonger der agrariërs te stillen.

Dat zij haar taak goed voor ogen heeft blijkt uit de door haarzelf gebruikte woorden in de folder Naturschutz im Burgenland: „....Die aber immer ungestürmter fortschreitenden, oftmals ins Extrem gehenden Zeiterscheinungen unserer Zivilisation gefährden die Erhaltung unserer Naturlandschaft, welche ein kulturelles und wirtschaftliches Kapital darstellt. Darum ist Naturschutz heut' nicht mehr eine ethische Angelegenheit, sondern eine zwin-gende Notwendigkeit".

Hieronder volgen enige avifaunistische gegevens. Daarbij zijn, naast onze eigen waarnemingen, nog enige, voor ons zeer interessante, soorten opgenomen, waarvan het vrij regelmatig voorkomen in het gebied is vastgesteld. Van de door ons gedane waarnemingen vermeld ik slechts die, welke ons het meest interessant lijken. Wanneer een genoemde soort niet door ons werd waargenomen, is dat aangeduid door de letters n.w. achter de soortnaam. Voor de „volledigheid" volgen achter de

soortnamen nog enkele gegevens o.a. over de plaats waar de waarneming gedaan werd en het voorkomen.

Onze reis leverde in totaal een „buit" van 163 veldsoorten op, waarvan 129 in dat gedeelte van de provincie Burgenland waarin de Neusiedlersee ligt.

Geoorde fuut: in klein aantal regelmatige broedvogel op de plassen en de Nsdl.see. Wgn. 1 ex. op de Zicksee en 1 ex. op de Nsdl.see bij Illmitz.

Blauwe reiger: broedvogel in de Hongaarse bossen.

Purperreiger: in kolonies broedend aan de Nsdl.see; talrijker dan de Blauwe reiger.

Grote zilverreiger: in kolonies broedend aan de Nsdl.see; in 1951 minstens 140 paar.

Kleine zilverreiger: onregelmatige, vrij zeldzame gast. Wgn. 1 ex. in een plas ten zuiden van Apetlon.

Ralreiger: zeldzame broedvogel. Wgn. 3 ex. Lange Lacken.

Kwak: regelmatige broedvogel aan de plassen en de Nsdl.see. Wgn. in totaal 4 juv. ex. waarvan 3 in een plas ten zuiden van Apetlon.

Wouwaapje: regelmatige broedvogel aan de plassen en de Nsdl.see. Wgn. in totaal 4 ad. ex.

Roerdomp: broedvogel in de plassen en de Nsdl.see. Wgn. 1 juv. ex. Nsdl.see bij Mörbisch en 1 ad. ex. Sand Eck.

Ooievaar: elk plaatsje heeft minstens 1 paar Ooievaars. Het record staat op naam van Rust waar wij, tijdens een korte rondwandeling, minstens 30 bewoonde nesten telden. Tot op het huidige moment kwamen hier 17 Ooievaars met negerpijlen doorboord terug.

Zwarte ooievaar: regelmatig 1 paar broedend in de Hongaarse bossen. Deze soort is in Midden- en West-Europa vrijwel uitgestorven en wordt ook hier zeldzaam geacht. Wgn. twee keer dezelfde 2 ex. aan de Hongaarse grens.

Lepelaar: in kolonies broedend aan de Nsdl.see en Illmizer Zicklacke. Wgn. $\pm$ 100 ex. Lange Lacken o.a.

Krakeend: broedvogel op de plassen en de Nsdl.see. Wgn. 1 ex. Oberer Stinkersee.

Witoogend (n.w.): schaarse broedvogel op de Nsdl.see en de plassen.

Grauwe gans (Oosteuropese vorm): regelmatig $\pm$ 150 broedparen in het gebied. Wgn. op verscheidene plaatsen juv. en ad. ex.

Sneeuwvangs: op 21 april van dit jaar arriveerde 1 ex. van deze soort in het gebied. De Sneeuwvangs adopteerde er 5 jongen van de Grauwe gans en verkeerde op het moment van ons bezoek nog steeds in hun gezelschap. De soort was tot op heden nog niet eerder waargenomen. Wat de vogel er toe gebracht kan hebben om tot in deze contreien af te dwalen is niet te zeggen (radio-activiteit?); wel heerste er onder de vogelkenners die de gans regelmatig hadden waargenomen de absolute mening met een wild ex. te maken te hebben. Deze mening wordt door ons gedeeld. Wgn. twee keer in gezelschap van de „pleegkinderen“.

Keizerarend: zeker 1 paar broedend aan de Hongaarse grens. Wgn. 1 ex. aan de grens ten zuiden van Andau. Daar wij te maken hadden met een ex. van „geringe“ grootte en de tekening van rug- en vleugeldekveren afwijkend was, was de determinatie, omdat verwisseling met de Schreeuwarend mogelijk is, een langdurige geschiedenis. Hiermee wil ik alleen maar te kennen geven dat het determineren van jagende roofvogels, en van arenden in het bijzonder, een niet zo gemakkelijke bezigheid is als sommigen wel eens denken.

Schreeuwarend (n.w.): wordt vrij regelmatig in het grensgebied waargenomen. Zwarte wouw: broedvogel in de Hongaarse bossen. Wgn. 2 ex. aan de grens.

Buizerd: tientallen paren broedend in de grensstreek.

Wespendief: broedvogel in de Hongaarse bossen. Wgn. 1 ex. aan de grens ten zuiden van Andau.

Havik: broedvogel in de Hongaarse bossen. Wgn. 1 ex. aan de grens ten zuiden van Andau.

Zeearend (n.w.): onregelmatige gast op de Neusiedlersee.

Bruine kiekendief: tientallen broedparen aan de Neusiedlersee.

Grauwe kiekendief: regelmatig versch. broedparen in de poesta.

Blauwe kiekendief: vrij zeldzame broedvogel. Wgn. 1 ex. jagend in de omgeving van Eisenstadt.

Steppenkiekendief (n.w.): zeldzame broedvogel van de poesta.

Visarend (n.w.): regelmatige gast op de Nsdl.see.

Slechtvalk: regelmatige doortrekker. Wgn. 1 ex. aan de grens ten zuiden van Andau. Sakervalk: er bestaat een sterk vermoeden dat deze geweldige valk in de steengroeven aan de westzijde van het meer broedt. Dit is gezien zijn prooikeus zeer goed mogelijk. Voos geeft in zijn Europese Vogelatlas als voedsel o.a. trappen, ganzen en Ziesels op; allen soorten die hier voorkomen en waarvan vooral de Ziesels op de steenachtige vlakten en hellingen aan de westkant talrijk zijn. Wgn. 1 ex. op grote hoogte overvliegend bij Illmitz en 1 ex. van een prooi opgestoten bij de Lange Lacke.

Roodpootvalk (n.w.): schaarse broedvogel van de wijngaarden. Vooral de laatste jaren sterk achteruitgegaan.

Kleine torenvalk (n.w.): zeldzame broedvogel, waarschijnlijk in een van de steengroeven aan de westkant.

Kwartel: vrij talrijke broedvogel. Wgn. vele roepende ex. aan de oostkant van het meer.

Waterral, Porseleinhoen, Klein waterhoen, Kleinst waterhoen en Kwartelkoning zijn allen broedvogels van de Nsdl.see en de plassen, zij het dat de laatste vier genoemde soorten zeldzaam zijn. Onze waarne-

Fig. 2. Het Wouwaapje is een regelmatige broedvogel van dit gebied.

Foto A. de Weijer.

mingen beperkten zich tot enige roepende Waterrallen aan de Nsdl.see.

Grote trap: ieder jaar 150 à 200 broedparen in het zuidoost-gedeelte. In vroeger jaren veel talrijker. Deze soort is hier zwaar beschermd. In het afgelopen jachtseizoen mochten niet meer dan 2 hanen afgeschoten worden. Wgn. resp. 5, 6 en 23 ex. ten zuiden van Andau. Wij hebben het geluk gehad ze enkele malen te zien schijnbaltsen.

Kleine plevier: schaarse doch regelmatige broedvogel van de plassen. Wgn. 1 ex. bij Illmitz.

Strandplevier: broedvogel van de plassen. Wgn. 2 ex. Illmitz.

Bontbekplevier (n.w.): komt hier op zijn hoogst op de trek voor.

Vrijwel alle kleine steltlopersoorten komen hier op de trek voor. Enige van hen zijn broedvogel o.a. Kempphaan en Tureluur. Temmincks' strandloper, Kleine strandloper, Bonte strandloper, Witgatje, Bosruiter, Zwarte ruiter, Groenpootruiter,

Tureluur, Kempphaan, Grutto, Wulp, Regenwulp en Oeverloper zijn o.m. door ons waargenomen steltlopers.

Poelruiter (n.w.): komt hier op de trek voor. Deze soort is ons a.h.w. ontglipt doordat wij, na door twee Duitse ornithologen gewaarschuwd te zijn, een minuutje te laat op de aangegeven plaats arriveerden. Kluut: broedvogel van de plassen. Wgn. op versch. plaatsen enige ex.

Griel: zeer schaarse doch regelmatige broedvogel van de poesta. Wgn. 2 ex. nabij Apetlon. De Grielen werden ontdekt nadat op ± 100 m een „aardkluitje” met een geel uitsteekseltje met een zwarte punt werd gezien. Een der leden noemde het in een optimistische bui een grielekop en moest tot zijn verbazing ondervinden dat hij gelijk had, toen even later 2 Grielen opvlogen.

Dwergmeeuw: regelmatige broedvogel. Wgn. 2 ex. Oberer Stinkersee.

Geelpoot-zilvermeeuw (ssp. *michahellis*). Regelmatige gast. Gekenmerkt door gele

poten, donkere rug en vleugels en een apart, lachend geluid.

Witwangstern (n.w.): zeldzame broedvogel Lange Lacke.

Witvleugelstern: zeldzame broedvogel.

Wgn. met zekerheid 1 ex. Lange Lacke, mogelijk meer ex.

Reuzenstern (n.w.): zeer schaarse doortrekker.

Turkse tortel: zeer algemene broedvogel.

Velduil (n.w.): broedvogel van de rietvelden aan de Nsdl.see; van het voorkomen is echter weinig bekend.

Kerkuil (n.w.): van het voorkomen is zeer weinig bekend, maar hij zal, zo men vermoedt, wel in vrijwel ieder dorp door een paartje vertegenwoordigd zijn.

Hop: vrij algemene broedvogel in het gebied. Wgn. op verscheidene plaatsen enige ex. vooral in het Leitha-gebergte bij Purbach waar op een gegeven moment 20 ex. bij elkaar gezien werden.

Kleine bonte specht: schaarse broedvogel.

Wgn. 1 ex. bij Purbach, Leitha-gebergte.

Syrische bonte specht: zeldzame doch regelmatig broedvogel. Wgn. 2 juv. en 1 ad. ex. bij Apetlon, in de omgeving van de nestboom.

Draaihals: schaarse broedvogel. Wgn. 3 ex. steenachtige helling nabij Purbach, 2 ex. steengroef bij St. Margarethen.

Roodkopklauwier (n.w.): zeer schaarse broedvogel van wijngaarden en heggen aan de westkant. Vooral de laatste jaren sterk achteruitgegaan.

Grauwe klauwier: zeer algemene broedvogel van het gehele gebied.

Kleine klauwier: vrij schaarse broedvogel.

Wgn. in totaal een twintigtal zowel ad. als juv. ex. In sommige kleden is de Kleine klauwier haast niet te onderscheiden van de Klapekster door de smallere oogstreep bij juv. ex. en eerstejaarswijfjes en de herfstkleden van beide geslachten. De grootte en de in de vlucht zwarte i.p.v. grijze schouders moeten dan uitsluitend geven. De rose tint van de borst is bij het ene ex. zeer opvallend en bij het an-

dere weer vrijwel afwezig; dit dikwijls t.g.v. de belichting.

Blauwborst: broedvogel (van voorkomen weinig bekend). Wgn. 1 mannetje bij een slootje in de poesta Z van Andau; 1 wijfje in een plas nabij Apetlon.

Bijeneter (n.w.): in vroeger jaren nog geregeld broedend in de steengroeven, is echter door toedoen van de jeugd verdreven en heeft op een incidentele poging na niet meer gebroed.

Scharrelaar (n.w.): zeldzame broedvogel in het Leitha-gebergte. Vroeger talrijker.

Withalsvliegenvanger (n.w.): schaarse broedvogel ten zuiden van de Nsdl.see.

Vele karekieten en rietzangers zijn hier broedvogels. Van de door ons gedane waarnemingen zijn de volgende vermeldenswaard: Sprinkhaanrietzanger: 1 ex. midden in de gloeiend hete poesta ten zuiden van Andau. Waterrietzanger: 2 ex. Nsdl.see nabij Illmitz. Zwartkoprietzanger: broedvogel. 1 ex. waargenomen Nsdl.see nabij Illmitz.

Gestreepte grasmus: algemene broedvogel.

Wgn. 1 juv. ex. Leitha-gebergte bij Purbach.

Fitis (n.w.): zeer schaarse broedvogel.

Boomleeuwerik: schaarse broedvogel.

Wgn. 1 ex. Leitha-gebergte nabij Purbach.

Baardmees: vrij talrijke broedvogel in de rietvelden van de Nsdl.see.

Buidelmees: zeer schaarse broedvogel van de Nsdl.see. Wgn. minstens 2 juv. ex. Nsdl.see nabij Illmitz.

Grauwe gors: vrij talrijke broedvogel.

Appelvink: plaatselijk algemene broedvogel. Wgn. versch. ex. in het Leitha-gebergte.

Putter: talrijke broedvogel.

Europese kanarie: vrij talrijke broedvogel.

Bonte kraai: broedvogel. Treedt hier in de plaats van Zwarte kraai.

Voor hen die na het lezen van bovenstaande gegevens en waarnemingen lust gevoelen om ook een bezoek aan de Neusiedlersee te gaan brengen, wil ik nadrukkelijk vermelden dat zij zeer waarschijnlijk meer vogelsoorten zullen zien die ik hier niet

dan die ik hier wel genoemd heb. Het toeval speelt in onze „sport” immers een grote rol en ik wens de ornitholoog, die de reis wil ondernemen, dan ook alle succes toe. De volgende praktische gegevens kunnen hem wellicht van nut zijn.

Allereerst wil ik de naam vermelden van de heer Kroiss. Deze naam zal U waarschijnlijk niets zeggen, maar hij kan voor U van grote betekenis zijn. De heer Kroiss is naast zijn functie van eigenaar van de plaatselijke Gasthof in Illmitz een uitstekend vogelkenner die steeds van het laatste ornithologische nieuws op de hoogte is. Indien U bereid bent een stukje te gaan eten in zijn Gasthof, zal hij U genadiglijk een eerste „Fragenstunde” toestaan, waarbij U niet meer dan enige plaatsaanduidingen en de raad „sehr aufmerksam” te zijn te horen zult krijgen. Pas na het nuttigen van Uw tweede maaltijd gaat de heer Kroiss ertoe over U een keur van zeer waardevolle inlichtingen te verschaffen. Wij zijn hem zeer dankbaar voor de verkregen gegevens over o.a. Keizerarend, Zwarte ooievaar en Griel.

Ten tweede kan ik U aanraden het museum Seewinkel te bezoeken, dat een kleine, maar interessante collectie geprepareerde vogels herbergt.

Voor verdere inlichtingen over het gebied

kan men zich wenden tot: Das Referat für Naturschutz des Amtes der Burgenländische Landesregierung, Eisenstadt, Landhaus, Österreich. Tel. 2551/KI 248. Als besluit van dit artikel doe ik nog mededeling van de op heen- en terugreis gedane waarnemingen.

Zuid-Duitsland: Bosuil 3 ex.; Klapkster 1 ex.; Rode wouw 2 ex.; Havik 1 ex.

Oostenrijk, *Raurisch-dal en Kolm Saigurn nabij de Grossklöckner*: minstens 12 Vale gieren nabij Bucheben. Minstens omdat wij eenmaal 12 ex. tegelijkertijd in de lucht zagen; de andere waarnemingen van telkens 1 of 2 ex. hebben mogelijk betrekking op dezelfde individuen gehad. Hierbij mag ik niet vergeten onze dank over te brengen aan de heer Hinloopen die ons, behalve waardevolle inlichtingen over de Neusiedlersee, de juiste plaatsaanduiding gaf van het punt waar de Vale gieren te zien zouden zijn. Rotskruiper 1 ex. Kolm Saigurn; Barmseis (*Carduelis flammea cabaret*) minstens 20 ex., waaronder juv., op de Kolm Saigurn; Grote gele kwikstaart minstens 11 ex. langs de bergbeekjes.

Oostenrijk, *Hohe Wand bij Wiener Neustadt*: Kleine torenvalk 2 ad. ex. met bedelend jong; Rode rotslijster 1 mannetje.

Oostenrijk, *Wiener Wald*: Wespindief 1 ex.; Glanskopmees 2 ex.

Litteratuur:

Naturschutz im Burgenland, folder van de Burgenländische Heimat- und Naturschutzverein.

Burgenländische Landesnaturschutzgesetz van 27 juni 1961.

Neusiedlersee — Schutzverordnung van 6 juni 1962.

Tijdschrift: Wissenschaftliche Mitteilungen aus dem Burgenland.

Edel Wild van Ir. van Maasdijk (hierin wordt op voortreffelijke wijze de balts van de Grote trap beschreven).

Europese Vogelatlas van Prof. Voous.

Limnologie en Natuurbescherming in Oostenrijk, Nederland alsmede in internationaal verband door Drs.

P. Leentvaar in Natuur en Landschap, 17e jrg. nr. 2.

Spinnen als parasieten

P. CHRYSANTHUS.

Talrijk zijn de manieren waarop spinnen hun kost verdienen. Er zijn er die hun prooi besluipen en bespringen, ze achter-

volgen als een jachthond of doodstil in hinderlaag gaan liggen en onverwacht het insect grijpen, dat zich niets vermoedend